

בתי הקולנוע של כפר סבא

ההצגה חייבת להימשך

עמרם קליין

כך זה התחיל

בתי הראינוע והקולנוע של המדינה בדרך היוו, ללא ספק, את אמצעי הבידור המרכזי של תושבי ארץ ישראל ולאחריה במדינת ישראל עד תחילת שידורי הטלוויזיה הכללית ב-1968.

בכפר סבא שחזרה ונבנתה אחרי מאורעות תרפ"א (1921), ציפו התושבים לבניית בית ראינוע כמו שפעלו כבר בתל אביב (ראינוע "עדן"), בפתח תקווה (ראינוע "הרצליה") ועוד ועוד. ואכן, ב-1928, נפתח סוף סוף בכפר סבא ראינוע "עין דור". הראינוע שכן במבנה עשוי פח על מגרש ברח' ירושלים 28 של היום. השם "עין דור" ניתן לו לזכר הפגישה של שאול המלך עם אשת בעלת האוב תושבת עין דור שבצפון. כזכור, הביקור של שאול המלך אצלה נועד לקבל תחזית על עתידו לפני הקרב מול הפלשתים על הר הגלבוע (שמואל א', כ"ח, 7-25). נותני השם סברו כי ההעלאה באוב, כמוה כמצג תמונה על המסך הרחב ולכן ניתן לראינוע שמו התנכ"י "עין דור". גם בחיפה פעל קולנוע בשם זה בין השנים 1930-1965. כנראה שלשני המוסדות הללו לא היו בעלים משותפים. בתי הראינוע בארץ הפכו ב-1930 לבתי קולנוע אך ראינוע עין דור בכפר סבא עבר את המהפך, כנראה, רק ב-1936. הסרטים הוקרנו בו באופן לא סדיר בדרך כלל במוצאי שבתות וחגים. במוצ"ש, 28.10.1933. למשל, הוקרן בו הסרט האילם "בן-הור" (1925) בכיכובו של רמון נאבארו, אליל הנשים של אז.

1936

כפר סבא
במוצ"ש 30.4 ערב הזכרון לחללי מלחמת הקוממיות בתי הקולנוע בכ"ס סגורים

קולנוע הדר כפר-סבא
בימים ראשון ושני הצגה לערב ב-8 פרשת טביעתה הטראגית של "טיטניק"
הלילה שיזכר לעד
עם קנת מור

קולנוע "עמל" כפר סבא
ביום ראשון 1.5 הצגה אחת ב-6 ג'רי לואיס הצליח להחזיר לצבא האמריקני במרוקו את כבודו השלומיאל האמיץ

קולנוע "רון" - כפר-סבא
ביום ראשון 1.5 הצגה ב-8 סרטו האנושי והאקטואלי של ויטוריו דה סיקו
גנות רומא

קולנוע עין-דור, (צלם לא ידוע)

בספר "ימי כפר סבא" (2011) מאת דן גלעדי ואחרים, צוין כי ותיקי כפר סבא יודעים לספר כי בחורף כאשר היה ירד גשם היו טיפות היורדות על גג הפח גורמות לרעש בלתי נסבל שהפריע לצופים לשמוע את הנאמר בין שחקני הסרט המוקרן. כן צוין כי לצופים הפריעו גם נעירות החמורים וצינפות הסוסים שהיו כלי התחבורה של אז, שבעליהם קשרו אותם סמוך לקולנוע. **שאול דור**, יו"ר סניפי כפר סבא והוד השרון של הסתדרות העובדים מסר כי במאורעות תרפ"ט הוסתרו הילדים והנשים באולם זה וכי האולם שימש גם לטקסי חתונות. כן מסר כי תושבי כפר סבא היו מעורבים בניהול הקולנוע והם: **מיכאל אברוצקי, מנחם רוזל** ו...**יוסף אלמוגי**, לימים תושב חיפה ושר בממשלות ישראל.

ב-1936, החלה להתארגן הקמת אולם חדש ברח' בן גוריון 57 של היום. אחד היוזמים היה תושב כפר סבא **פנחס ספיר** (1906-1975) (לימים שר האוצר של ישראל). פועלי כפר סבא תרמו כמה ימי עבודה כל אחד וב-23.8.1937 נפתח הקולנוע "בית הפועלים" בטקס מרשים. אחד הסרטים הראשונים, שכנראה, הוקרן בו היה "יידל מיטן פידל" ("יהודי עם כינור").

ב-26.8.37 הוצג ב"בית הפועלים" המחזה "קל להיות יהודי" של תיאטרון "המטאטא" ובעקבותיו הוצגו בו מחזות רבים אחרים.

קולנוע "עין דור" המשיך לפעול עד 1944 וזאת לפי עדותו של חבר מועצת העיר ופעיל תרבות **שלמה אנגל** (1900-2001), שניתן לכותב שורות אלה בפגישה בביתו של אנגל ב-1997. הסיבה שקולנוע זה, שפעל במבנה בנוי מפחים רועשים, המשיך לפעול לצד קולנוע "בית הפועלים" הגדול והמרווח, הייתה הביקוש האדיר לכרטיסים, מצד הקהל של כפר סבא והיישובים בסביבה: רמתיים, כפר מל"ל, רמות השבים, שדה ורבורג, צופית, גן חיים ועוד.

קמה מדינת ישראל

אחרי הקמת מדינת ישראל הלכה כפר סבא והתרחבה וכן גדלה גם אוכלוסיית צופי הקולנוע. בעקבות זאת הוקמו שני בתי קולנוע חדשים ב-1953. הראשון שנפתח במאי היה קולנוע קיצי בשם "הדר" שפעל ברחוב בן גוריון 14. והשני קולנוע "רון" שנפתח בנובמבר ושפעל ברח' יעקב כהן 2 של היום. בחודש מאי 1954 הגיע לכפר סבא הלהיט הגדול של אותם ימים הסרט "אורות הבמה" בבימויו של צ'רלי צ'פלין האגדי.

לפי דרישת מפיץ הסרט, הוקצה הסרט לכפר סבא למשך שלושה ימים בלבד, לכן הוא הוקרן בקולנוע "בית הפועלים" (750 מקומות)

בקולנוע "רון" (360 מקומות) בשתי הצגות יומיות ובקולנוע "הדר" (1600 מקומות) בערב בימים א'-ג'. כך זכו רוב תושבי כפר סבא והסביבה לצפות בסרט רב התהילה.

קולנוע "רון" לשעבר, צילום: עמרם קליין

חודשיים, מאוחר יותר, ביולי 1954, הופסקה זמנית הקרנת הסרטים ב-"בית הפועלים". חברת "הציבור כפר סבא" שהייתה אחראית על הקולנוע יזמה את הרחבת אולם הכניסה ובניית גגון על חזית אולם הכניסה כי הקהל התלונן כי קשה לעמוד בתור לקופה כאשר יורד גשם. הבנייה הסתיימה לאחר כ-3 חודשים. האחראים על הקולנוע החליטו כי לרגל פתיחת הקולנוע וכדי שיוכל לעמוד בתחרות עם שני בתי הקולנוע האחרים "הדר" ו-"רון", ישנה את שמו לשם קליט יותר ושתהיה לו גם משמעות סוציאליסטית – פועלית: "עמל". שלושת בתי הקולנוע נוהלו בתחילה בידי חברת "הציבור כפר סבא". להלן חלק מדו"ח כספי מ-1.10.1955.

שם הסרט	עמל	הדר	רון
המשחק הגדול	פדיון	רומיאו ויוליה	המורד במלכות
455 צופים	124 לירות	-----	פדיון
הצגה ראשונה	148 לירות	937 צופים	345 צופים
550 צופים	88 לירות	252 לירות	197 לירות
הצגה שנייה			317 צופים

בית קולנוע קיצי, שכידוע אין לו גג, מושך אליו באופן טבעי "טרמפיסטים" – צופים בסרט בלי לשלם עבור הכרטיסים. מה שנקרא בערבית "סינמה בלאש"... בארכיון העירוני של כפר סבא נמצא מכתבו של יוסף תמם מ-29.8.63. תמם שימש שומר לילה של בניין בן ארבע קומות שהיה בתהליך בנייה, כנראה ברח' אימבר. במכתבו לראש העיר הוא מתלונן כי ילדים נוהגים לעלות לקומה הרביעית ולצפות בסרטים כמובן בלי לשלם. גרוע מכך, הם מסכנים את עצמם מבחינה בטיחותית. הוא, השומר, לא יכול לקחת אחריות על הילדים השובבים. לא ידועה תשובת לשכת ראש העיר בעניין זה.

ב-1967 הוחלט להעביר את קולנוע הדר לידיים פרטיות. במשרדי העירייה התקבלה הצעה של גב' פסיה בירנבוים מהנדסת טקסטיל, כבת 50, עולה חדשה מפולין. הגברת הנמרצת התגוררה באור יהודה וניהלה שם מפעל קטן לצביעת בדים. במכתבה לעיריית כפר סבא מ-8.9.67, היא הציעה לקבל זיכיון להפעלת הקולנוע. בין היתר, הודיעה כי בכוונתה להפעיל את הקולנוע הפתוח גם בחורף (?) וכן להפעיל שם דיסקוטק. במכרז זכו, כנראה, בסופו של דבר, באפריל 1968 חב' רוטברט יחד עם חב' יוסף לוי, שתיהן מפתח תקווה ואיתן גם צבי אלטר, תושב כפר סבא.

שלושת בתי הקולנוע המשיכו להקרין סרטים זה לצד זה וזכו לביקוש רב לכרטיסים על ידי תושבי כפר סבא ויישובי הסביבה, אך לא לעולם חוסן: במאי 1968 החלו שידורי הטלוויזיה בישראל והביקוש לכרטיסי קולנוע התחיל לצנוח בכפר סבא כמו בכל ערי ישראל. בין 1968 ל-1974 נסגרו ברחבי ישראל כ-50 בתי קולנוע. קולנוע "רון" סגר את שעריו ב-1972. לאחר מכן נפתח שם סופרמרקט

קולנוע "הדר", צילום: דניאל קפלן

בשם מגה-רון. הבעלים רצו, כנראה, לאותת ללקוחות על מיקומו של הסופרמרקט החדש, מאוחר יותר ב-2014, שונה שמו ל"מגה בעיר". קולנוע "הדר" המשיך בקושי את פעילותו עד 1975. על המגרש שבו פעל קולנוע "הדר" נבנתה על חציו המערבי גינה יפה ועל חציו המזרחי שורה של בתי דירות.

עם זאת, נפתח בדצמבר 1971 קולנוע "חן" ברח' לוי אשכול 4 שבגבעת אשכול. **דוד דבורסקי**, מי שהיה אחראי על הקולנוע מטעם מפעל המים, מספר כי היה ביקוש גדול לכרטיסי קולנוע בקולנוע "חן". הקולנוע שירת באמונה את תושבי שכונות מזרח העיר - גבעת אשכול, יוספטל וקפלן – במשך 20 שנה ושימש מתחרה רציני לקולנוע "עמל". בסוף שנות ה-80 החלו להקרין בו בימי רביעי וחמישי סרטים טורקיים והודיים שמשכו קהל רב משכונות אלו. מכל מקום, בדצמבר 1993 סגר גם הוא את שערו. היום, בפברואר 2022, הבניין ניצב שומם. מלשכת מנכ"ל מפעל המים נמסר כי

אין כרגע תוכניות לגבי עתידו של האולם. בינואר 1980 עבר גם קולנוע "עמל" לניהול על ידי מפעל המים ודבורסקי קיבל את האחריות על ניהולו של הקולנוע הזה. דבורסקי מסר לנו כי השתדל מאוד להשיג עבור הקולנוע סרטי איכות כמו "לשבור את הגלים", "הפצוץ האנגלי" ועוד. קולנוע "עמל" הלך ודעך ונשאר רק קהל מצומצם ששמר לו אמונים. ב-31.7.2002 גם הוא הפסיק לפעול. הסרט האחרון שהוקרן בו היה "חתונת מונסון". לאחר כשנה נמכר הבניין לקבלנים האחים אליהו שהתכוונו לבנות בית מגורים תחתיו. ב-19.3.2012, הוחלט בוועדת השימור של העירייה להכניס את בניין קולנוע "עמל" לרשימת האתרים המיועדים לשימור. בשנים האחרונות נמשך משא ומתן עם בעלי הבניין על האפשרות שיקבלו שטח חלופי בתמורה על ויתור על בניין קולנוע "עמל". ב-1912, הוקם גם ועד פעולה להצלת בניין קולנוע "עמל" שבראשו עומדת **שירה אורן**, תושבת כפר סבא בקרבת הקולנוע.

קולנוע "עמל", צילום: קליין

בפברואר 1994, חודשיים אחרי סגירת קולנוע "חן", התחילה לפעול בקניון "ערים" בכפר סבא תשלובת בתי קולנוע "גיל" שכללה 7 אולמות וזכתה להצלחה רבה. תשלובת קולנוע "גיל" שינתה את שמה ביוני 2004 לקולנוע "גלובוס" וכך פעלה עוד כ-11 שנים עד שסגרה את שעריה בדצמבר 2015. הסיבה לסגירתה הייתה, כנראה, פתיחתה של תשלובת קולנוע "גלובוס מקס" חצי שנה מאוחר יותר, ב-14.7.2016, במתחם "אושילנד" (14 אולמות), ברחוב עתיר ידע 3. כיום מפעילה את התשלובת חברת "סינמה הוט". חודש קודם לכן, ב-18.6.2016, נפתחה תשלובת קולנוע "סינמה סיטי" ברחוב המנופים 4, ובה 10 אולמות ובניהולה של רשת "יונייטד קינג". התקופה שבה הצופים יכלו להרשות לעצמם ללכת ברגל מבימת אל הקולנוע ובחזרה ממנו חלפה כנראה ללא שוב.

לפי כתבה של חן זמיר בשבועון "ידיעות השרון" מיום 20.7.2018 דווח על ישיבת פאנל מיוחדת של מועמדים למועצת העיר לקראת הבחירות המיוחדות באוקטובר באותה השנה, בנושא הבעלות על בניין קולנוע עמל. בפאנל שנערך שבוע קודם לכן, השתתפו בין היתר רפי סער, יובל לוי, יוסי סדבון, עילאי הרסגור-הנדין, הדר לביא, שאול דור ואחרים. במקום נכחו עשרות תושבים וכולם תמכו בהחלטה להחזיר את הבניין לרשות הציבור.

קולנוע "חן", צלם: לא ידוע

2/12/1971 מעריב

מתוך תערוכת "לוחות חוצות" של מוזיאון כפר סבא, 2020, רחוב ויצמן 100 א', צלם: עמרם קליין.

עובדי קולנוע "עמל", 31.7.2002, מימין לשמאל: אבי מנצורה, המקרין, אריה אורן, מפעיל הקיוסק, עמליה טימלמן, הקופאית, רודיקה אורן, מפעילת הקיוסק. צלם: עמרם

הסרט האחרון בקולנוע "עמל". יולי 2002, צלם: עמרם קליין. המחבר מודה לתושבי כפר סבא על סיועם בהכנת מאמר זה.

© כל הזכויות שמורות למוזיאון כפר סבא

amramklein@yahoo.com